

Paweł Żendzian

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID <https://orcid.org/0009-0000-4047-7047>

Skandal, protesty, *impeachment* – cykliczna dynamika polityczna Korei Południowej

Wstęp

W ostatnich dekadach demokracja coraz częściej interpretowana jest jako spektakl, w którym kluczową rolę odgrywa performatywność działań politycznych. Jeffrey C. Alexander w swoich pracach rozwija koncepcję „demokracji performatywnej”, sugerując, że życie polityczne to rodzaj społecznego teatru, w którym politycy, obywatele i media odgrywają konkretne role społeczne. W tym ujęciu kluczowe jest nie tylko to, co mówią politycy, lecz jak są w stanie zakomunikować swoje przesłanie, a także czy potrafią skutecznie przekonać społeczeństwo o autentyczności swoich działań i motywów. O sukcesie dyplomatycznym decyduje zatem nie tylko racjonalność decyzji, lecz przede wszystkim zdolność aktorów do wytworzenia wiarygodnej narracji i symboliki politycznej. Konsolidacja wspólnoty obywateli staje się wtedy kluczowym zadaniem¹.

Korea Południowa stanowi przykład państwa, w którym cyklicznie dochodzi do gwałtownych przemian ustrojowych. Od czasu odzyskania niepodległości spod panowania japońskiego w 1945 r. i proklamowania państwowości w 1948 r. kraj ten przeszedł przez szereg reform, zamachów stanu, skandali korupcyjnych oraz masowych protestów. W obliczu narastającego niezadowolenia społecznego mechanizmy, takie jak *impeachment*, stały się instrumentem rozliczania elit politycznych. Performatywny charakter demokracji jest szczególnie widoczny podczas tych cyklicznych kryzysów politycznych i sposobów ich zwieńczenia. *Impeachment* z języka angielskiego jest przeważnie rozumiany jako konstytucyjny mechanizm oskarżenia i ewentualnego usunięcia z urzędu najwyższych dostojników państwowych, w tym szczególnie uwzględniając postać pre-

---

¹ J.C. Alexander, *The performance of politics. Obama's victory and the democratic struggle for power*, New York 2010, s. 17–38. W rozdziale *Becoming a collective representation* zanalizowano znaczenie performatywności w kampaniach politycznych i sposobów konsolidacji narracji wokół liderów.

zydenta. Nie jest to jednak proces czysto techniczny czy prawniczy. Stanowi on jednocześnie wydarzenie o charakterze rytualnym i medialnym. To swoista okazja do odbudowy moralnej integralności wspólnoty politycznej. Również zauważa się w tym przestrzeń, w której konstytuują się i redefiniują akceptowalne normy publicznego działania². Istotnym wkładem do teoretycznego opisu tej dynamiki są analizy Jeffrey C. Alexandra, w tym zawarta w książce *Social performance. Symbolic action, cultural pragmatics, and ritual* (2006). Autor ten postuluje, że momenty skandalu i impeachmentu funkcjonują jako swoiste widowiska. W nich zbiorowość oczyszcza się z symbolicznego skażenia, a granice moralne demokracji zostają ustanowione na nowo. W spektaklu tym uczestniczą – oprócz bezpośrednio zaangażowanych polityków – ciała parlamentu, wymiar sprawiedliwości, media i obywatele. Każdy z aktorów odgrywa istotną funkcję w kreowaniu narracji publicznej i ewaluacji³.

W koreańskiej przestrzeni politycznej wpływ tradycji konfucjańskiej, z jej akcentem na zbiorową odpowiedzialność i etykę urzędu, spotyka się ze współczesnymi regułami demokratycznego rządzenia. To potęguje performatywne aspekty procesu impeachmentowego. Gdy obywatele masowo wychodzą na ulice, tworzą spontaniczne rytuały protestu – od wspólnego śpiewu, po budowanie symbolicznych instalacji, które wzmacniają poczucie solidarności i wpływają na tempo procedury prawnej. Elżbieta Matynia w książce *Performative Democracy* zwraca uwagę, że tej „przestrzeni performatywnej” nie należy rozpatrywać jedynie jako dramatycznego dodatku do proceduralnych instytucji. Jest ona samoistnym elementem legitymizacji władzy i trwałym mechanizmem detoksykacji polityki⁴. W Polsce wspólne odśpiewanie hymnu, uformowanie „żywego łańcucha” czy ustawianie znaków „KOD” przed Sejmem po 2015 r. miało za zadanie zbudować braterstwo uczestników i wyrazić przekonanie o konieczności obrony konstytucyjnych ram demokracji. Tak samo poszczególne działania w Korei mobilizowały obywateli wokół idei „czystego urzędu” i potępienia korupcyjnych skandali. Co ciekawe, gdy spojrzymy na pomniejszych przypadki, np. koreańskie protesty na rzecz liberalizacji prawa aborcyjnego, również i tu zachodzą przesłanki podobnego działania, gdzie elementem symbolicznym był jednolity ciemny ubiór, jednocząc ruch pod szyldem „czarnych protestów”⁵.

² *Social performance. Symbolic action, cultural pragmatics, and ritual*, eds. J.C. Alexander, B. Giesen, J.L. Mast, Cambridge 2006, s. 1–28. Autorzy pod wpływem obserwacji społecznych zachowań w trakcie kampanii politycznych zauważają potrzebę zaistnienia nowych pojęć i opisuje strukturę rytuału symbolicznego.

³ Ibidem. Autorzy analizują rolę poszczególnych aktorów w kreowaniu i ocenie moralnej społecznego dramatu politycznego.

⁴ E. Matynia, *Performative democracy. European and US perspectives*, London–New York 2009, s. 58–84, gdzie przedstawiono koncepcję „przestrzeni performatywnej” jako zasadniczego elementu legitymizacji władzy.

⁵ „Black protests” call end to outdated abortion law, <https://koreaexpose.com/black-protests-abortion-south-korea/> (dostęp: 20 IV 2025), gdzie scharakteryzowano ruchy proaborcyjne w Korei Południowej i stosowaną symbolikę podczas protestów.

Obydwa przykłady pokazują, że demokracja performatywna nie ogranicza się do debat i głosowań, lecz obejmuje wielopoziomowy proces negocjacji – od lokalnych zgromadzeń po transmisje medialne, w których publiczne rytuały stają się centralnym mechanizmem detoksykacji polityki. Taka performatywna intensyfikacja protestu ma także kluczowe znaczenie dla szybkości i efektywności procedury impeachmentowej. Gdy symbole i rytuały zyskują znaczącą widoczność, presja społeczna na elity ustawodawcze wzrasta, a wymiar prawny procedury ulega przyspieszeniu lub zacieśnieniu narracyjnemu. Zarówno w Warszawie, jak i w Seulu wykonawcy władzy okazują się najsłabsi nie wtedy, gdy nie mają większości głosów, lecz gdy ich narracja zostaje zdominowana przez siłę performatywnych obrazów i zbiorowych aktów obecności w przestrzeni publicznej.

Proces samego impeachmentu w Korei Południowej można również uchwycić w ramach ukutego pojęcia „społecznego dramatu” Victora Turnera w pracy z 1974 r. Na zagadnienie składają się cztery nakładające się fazy: naruszenie (ang. *breach*), kryzys (ang. *crisis*), działania naprawcze (ang. *redressive actions*) oraz reintegracja lub rozłam (ang. *reintegration/schism*)⁶. Spoglądając na zdecydowaną większość południowokoreańskich prezydentur, w prosty sposób można znaleźć występującą korelację z przedstawionym ciągiem, co zostanie ukazane w dalszej części niniejszych rozważań. Konceptyjnie w środowisku państwa z Półwyspu Koreańskiego można to opisać następująco. W pierwszej fazie zazwyczaj media ujawniają korupcyjny skandal. To zdarzało się wielokrotnie, a jedynie narzędzia komunikacji ewoluowały (w kierunku nowoczesnych transmisji w Internecie, aplikacjach itp.). W fazie kryzysu osiągnięte zostaje apogeum, a tłumy wypełniają ulice stolicy, manifestując solidarność np. w stosunku do poszanowania aktów konstytucyjnych. Tym samym obywatelska presja przekłada się na polityczne decyzje. W fazie działań naprawczych elity reaktywują siebie przy użyciu rytuałów instytucjonalnych – prowadzą parlamentarne debaty transmitowane na żywo, składają oficjalne przeprosiny w mediach społecznościowych, trwa głosowanie nad wnioskiem o wyrażenie wotum nieufności i powoływanie komisji śledczych. Inaczej mówiąc, trwa rozładowanie napięć przy jednoczesnym zachowaniu kontroli nad narracją. Wreszcie nadchodzi faza reintegracji, gdy wniosek o *impeachment* zostaje odrzucony i przywraca się wspólnotę manifestujących do rytmu normalności. Natomiast w alternatywnym przypadku rozłam jest aktywowany zaakceptowaniem wniosku (jak w przypadku pani prezydent Park Geun-hye). Utrwalone zostają podziały ideologiczne oraz konflikt wpisuje się w przyszłe cykle kadencyjne.

Biorąc pod uwagę powyższy schemat postępowania, w dalszej części artykułu zostaną przedstawione prezydentury i ich wpływ na mobilizację społeczeństwa przy procesach

---

⁶ *Social performance...*, s. 62. Tu powołano się na badania Victora Turnera, próbując rozszerzyć wyjaśnienie umieszczania na scenie (oryginalnie w franc. *mise en scène*). Scena do performansów nie musi być rozumiana jako przestrzeń teatralna, a dowolne miejsce do odegrania swojej „gry” jako aktor w danych działaniach.

systemowych. Balansując między perspektywą kulturową a prawno-instytucjonalną, tak skomponowana analiza pozwoli zrozumieć, w jaki sposób performatywność demokracji współkształtuje cykliczną dynamikę polityczną Korei Południowej, a także jak nadaje to kryzysom rytualny charakter na przestrzeni dekad, jednocześnie legitymizując i regenerując system demokratyczny tego kraju.

Geneza systemu politycznego Korei Południowej

Republika Korei została proklamowana 15 sierpnia 1948 r., a jej pierwszym prezydentem został Syngman Rhee. Rządził w trudnych warunkach zimnej wojny oraz napięć związanych z rywalizacją z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną (potocznie nazywaną Koreą Północną). Jego autokratyczny styl rządzenia oraz narastające niezadowolone społeczne doprowadziły do rewolucji kwietniowej w 1960 r. Głównym jednak czynnikiem, który rozpałił tłumy do takiej skali wystąpień przeciwko władzy, były fałszerstwa podczas wyborów prezydenckich w dniu 15 marca tego samego roku. W nich brało udział nawet 500 tys. osób. Po odnotowaniu przypadków śmierci w starciach ze służbami porządkowymi rząd został zmuszony do podjęcia decyzji o zmianach. Miało to miejsce 26 kwietnia, kiedy to prezydent Rhee ustąpił ze stanowiska i udał się na emigrację na Hawaje. Raczej były to jednak działania ze względów bezpieczeństwa, bowiem pilna ewakuacja została zrealizowana przy pomocy amerykańskiej Centralnej Agencji Wywiadowczej (ang. *Central Intelligence Agency* – CIA)⁷. Ten upadek można odczytać jako pierwszą fazę „społecznego dramatu” z definicji Victora Turnera. Stąd skandal wyborczy z masowymi protestami ustanowił nowy rytuał zbiorowego oczyszczenia tejże sceny politycznej. Z drugiej strony można to rozumieć w kategoriach przygotowań do utworzenia nowego systemu. Ukształtowała się scena, na której aktorzy, czyli elity prozachodnie i postępowe, musiały zaprezentować swoją wiarygodność i autentyczność, aby zdobyć poparcie widowni, będącej społeczeństwem.

Okres powojennych przemian w Korei Południowej charakteryzował się kolejnymi etapami autorytarnych rządów. Swoje niezadowolone co do prezydentury drugiego prezydenta Yun Bo-seona wyraził gen. Park Chung-hee w 1961 r. Po przeprowadzeniu zamachu stanu w ciągu roku zmusił prawnie Yuna do rezygnacji i przez następne 18 lat sprawował rządy w kraju. Krótka kadencja Yuna miała poboczny skutek – publiczne wiece i ceremonie przekazania władzy stały się przejawem „demokracji performatywnej”, opisywanej przez J.C. Alexandra, w której aktorzy-politycy odgrywają role wiarygodnych przywódców. Niemniej jednak trzeba oddać Parkowi, że rzeczywiście był to okres szyb-

⁷ B. Cumings, *Korea's place in the sun. A modern history*, New York 2005, s. 369–371. Tu opisano ewakuację prezydenta Rhee na Hawaje i udział amerykańskich oraz koreańskich służb.

Wykres 1. Poszczególne fazy koreańskich prezydentur na przestrzeni lat (1948–2025)

Źródło: opracowanie własne.

kiego rozwoju gospodarczego, gdzie Korea przechodziła wysokie uprzemysłowienie⁸. Sam zamiar gruntownej przebudowy systemu był dość słuszny, który zakładał, że cały personel urzędniczy w kraju musi przejść głęboką reformę na drodze do profesjonalizmu zawodowego⁹. W takiej sytuacji zaczęto zatrudniać na wysokie stanowiska publiczne tysiące specjalistów i pracowników uczelnianych. Wobec poprzednich 240 tys. osób z administracji prowadzono śledztwa wyjaśniające¹⁰. W praktyce jednak nowy styl rządzenia zaczynał przypominać porządek wojskowy, co powodowało napięcia społeczne.

Być może za długoletnimi rządami Parka nie tylko stał atrybut siły, lecz do pewnego momentu legalizacja takiego stanu rzeczy przez społeczeństwo. Solidnym podparciem do tego była nieudana próba zamachu na jego osobę. W 1968 r. północnokoreańscy komandosi próbowali zaatakować Błękitny Dom. Rola ofiary w tym całym zamieszaniu dała Parkowi chwilę politycznego spokoju. Rok 1972 był przełomowy, kiedy to zmiany prawne w ramach tzw. konstytucji Yushin ustanowiły dyktatorską władzę. Toteż w październiku 1979 r. masowe protesty studentów i pracowników przeciwko apogeum skutków tej decyzji doprowadziły do wewnętrznych napięć w rządzie. 26 października 1979 r. Park został zamordowany przez szefa służb bezpieczeństwa Kim Jae-gyu, co zakończyło jego reżim. Należy zauważyć, że masowe wiece wraz z przemówieniami transmitowanymi w radiu i w telewizji stanowiły rytuał konsolidacji władzy. Tak samo odgrywało to rolę społecznych spektakli, mających na celu legitymizację porządku. Był to klasyczny przykład turnerowskiej fazy działań naprawczych, gdy władca rekonstruuje moralny ład przez widowisko polityczne.

⁸ M. Kightley, *Polityka i reformy Park Chung Hee jako źródło gospodarczego skoku Korei Południowej*, Warszawa 2013, s. 126–128. Tu przykład prowadzenia mniej lub bardziej udolnych programów w ramach tzw. ruchu nowej społeczności (kor. *Saemaul Undong*), gdzie pracowano nad infrastrukturą ze szczególnym uwzględnieniem wsi, w których w tamtych latach widok strzechy na dachach domostw był nadal dość częsty. Ukazuje to stopień ubóstwa i związane z tym presje społeczne.

⁹ Ibidem, s. 104–106, gdzie opisano stan struktur urzędniczych w trakcie prezydentury Parka.

¹⁰ H. Kim, *Korea's development under Park Chung Hee*, New York 2004, s. 70–71, gdzie szeroko przedstawiono temat sposobu przeprowadzania prób reform.

Nowy prezydent Choi Kyu-ha nie zdołał utrzymać swojego stanowiska nawet przez rok. Stojący za nim gen. Chun Doo-hwan brutalnie zduł fale protestów, znane dzisiaj pod hasłem masakry w Gwangju. Po tych działaniach, w sierpniu sam wstąpił na urząd prezydencki, natychmiast zaczynając od zmian prawnych i umocnienia swojej władzy. Kierował on krajem w sposób autorytarny do 1988 r. Wtedy to presja społeczna, głównie w postaci ruchu opozycji w ramach tzw. czerwcowej walki o demokrację, wymusiła pierwsze częściowo demokratyczne wybory. Po zakończeniu swojej kadencji Chun Doo-hwan został skazany na śmierć w związku z oskarżeniami o przyjmowanie łapówek i zdradę stanu, jednak później kara została zamieniona na dożywotnie więzienie, a ostatecznie został ułaskawiony. Wspomniana masakra była punktem kulminacyjnym kryzysu, co wymusiło na autorytarnych elitach konieczność wprowadzenia ograniczonych napraw, inaugurując długi proces reinstalacji demokratycznych obrzędów.

Szóstym z rządu prezydentem Korei Południowej był Roh Tae-woo. Wywodził się z koreańskiej generacji, choć oficjalnie został wybrany w wyborach bezpośrednich. Podczas obejmowania urzędu w lutym 1988 r. widział potencjał gospodarczy swojego kraju, ale i wyzwania oraz zobowiązania, czyli igrzyska olimpijskie w Seulu zaplanowane na wrzesień tego samego roku¹¹. Była to wielka narodowa inscenizacja performatywna, która miała zademonstrować światu, że Korea Południowa jest nowoczesnym, demokratyzującym się państwem. W trakcie kadencji odnosił spore sukcesy w dyplomacji, zwłaszcza w nawiązywaniu i rozwijaniu stosunków z byłym blokiem sowieckim czy uzyskaniem poparcia i przystąpieniem do Organizacji Narodów Zjednoczonych w 1991 r.¹² Chociaż nie został obalony, to pod koniec jego kadencji kraj ponownie pogrążył się w protestach związanych z aferami korupcyjnymi wśród struktur państwowych.

Prawdziwa odwilż rozpoczęła się za rządów Kim Young-sama. Przejmując urząd prezydencki w 1993 r., był pierwszym cywilnym prezydentem po ponad trzech dekadach dominacji wojskowych elit politycznych. Jego rządy były trwającą latami amnestią dla więźniów politycznych skazanych we wcześniejszych latach. Jednak swój urząd musiał oddać z wielkim rozgoryczeniem w 1998 r. Z pewnością nie przewidywał tak gwałtownego zakończenia swojej działalności politycznej. Wszystko na skutek tego, że jego notowania zaufania publicznego drastycznie spadły na sam koniec kadencji. Wykryte nieprawidłowości w związanym z nim obozie politycznym zmusiły go do poniesienia odpowiedzialności za całe ugrupowanie. Najwyraźniej sukces performatywny w demokracji tamtych

¹¹ M. Kightley, op. cit., s. 58. Warto przypomnieć na podstawie danych, że PKB *per capita* wyrażone w dolarach amerykańskich Korei Południowej w latach 70. XX w. było niższe niż Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, gdzie w ciągu jednego dziesięciolecia (do lat 80.) południe nie tylko prześcignęło północ, ale aż dwukrotnie podwoiło wyniki finansowe na swoją korzyść.

¹² Organizacja Narodów Zjednoczonych, *Admission of the democratic people's Republic of Korea and the Republic of Korea to membership in the United Nations*, <https://digitallibrary.un.org/record/133631?ln=en&v=pdf> (dostęp: 22 II 2025).

czasów wymagał nie tylko reform, ale i symbolicznego przekonania społeczeństwa, czego Kim Y. nie zawsze potrafił dokonywać¹³.

Wybory prezydenckie pod koniec 1997 r. zakończyły się zwycięstwem kandydata Partii Demokratycznej. Na czele narodu stanął Kim Dae-jung – człowiek, który jeszcze niecałe 20 lat temu był skazany na karę śmierci za polityczną działalność. Tym razem jednak to on stał na czele Korei Południowej. Rządził do 2003 r., a jego okres był niezwykłą przerwą od wybuchowej dynamiki w krajowej polityce. Antywojenne dążenia jego gabinetu zostały docenione już podczas trwania prezydentury, kiedy to otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla. Sprawowana przez niego kadencja została zapamiętana jako okres wysokiej dynamiki, prywatyzacji i wzrostu gospodarczego. Dorównano wtedy do poziomu rozwoju krajów średniej dla OECD¹⁴. Był to zarówno okres występujących różnorakich nowych zjawisk społecznych. Przykładem jest *nosukja*, czyli skomplikowany problemu bezdomności, co ma miejsce do dziś, w szczególności wśród osób w średnim wieku. Specyfika tego zjawiska jest zazwyczaj oparta na bezrobociu wśród ludzi, którzy nie mogli przystosować się do nowego, kapitalistycznie agresywnego ładu gospodarczego¹⁵. Z pewnością był to cień, który kładł się na prezydenturze Kima Dae-junga. Mimo tego warto pamiętać, że światowe wyróżnienia, które otrzymał, były nie tylko faktem politycznym, ale też performatywnym rytuałem heroizacji lidera. Do tego spora część społeczności podchodziła bardzo przychylnie, co można wiązać z poczuciem podwyższenia statusu kraju na arenie międzynarodowej.

Pokój w koreańskiej polityce nie trwał jednak na długo. Dziewiąty prezydent Korei Południowej, Roh Moo-hyun, rządził w latach 2003–2008. Został poddany impeachmentowi w 2004 r. Oskarżenia dotyczyły naruszenia prawa wyborczego i nadużycia władzy. Decyzja parlamentu o jego odsunięciu wywołała masowe protesty, w których wzięło udział ponad pół mln osób. Jednak koreański Trybunał Konstytucyjny unieważnił związane z nim usunięcie z urzędu, przywracając go do władzy. W turnerowskim rozumieniu tym czynem zrealizowały się działania naprawcze. Roh był kontynuatorem tzw. słonecznej polityki, czyli wielu inicjatyw pojednawczych w stosunku do Korei Północnej, polegających na wzmożeniu wspólnej wymiany gospodarczej. W jego historii najbardziej uderza jednak to, że na skutek nieuleczalnej choroby popełnił samobójstwo w górach

¹³ J.C. Alexander, op. cit., s. 286. Autor badania wskazuje na to, że autentyczność władzy słabnie, im większe ma ona problemy z komunikacją.

¹⁴ C.S. Chung, H. Choi, Y. Cho, *Analysis of digital governance transition in South Korea. Focusing on the leadership of the president for government innovation*, s. 8–11, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2199853122010113?via%3Dihub> (dostęp: 22 II 2025). Oprócz danych OECD lata prezydentury Kim Dae-jung stanowią próbę wdrożenia szeroko zakrojonych reform cyfryzacji sektora publicznego w ramach tzw. *e-Government*, które, jak samo koreańskie ministerstwo finansów określało, „jeśli uda się wdrożyć, to wskoczmy do grupy najlepszych państw na świecie”.

¹⁵ M.J. Seth, *A concise history of modern Korea. From the late nineteenth century to the present*, Plymouth 2010, s. 243–245.

w 2009 r., choć również wpływ na to mogło mieć śledztwo korupcyjne dotyczące jego rodziny. Z punktu widzenia obserwatorów stosunków międzynarodowych fakt ten z pewnością rodzi wiele pytań co do aspektów życia politycznego Koreańczyków. Czy było to też wywołane presją i performatywnością społeczeństwa? Pełnej przyczyny tej tragedii raczej szybko się nie dowiemy, tym bardziej że do dziś jego odejście jest owiane w różnorakie teorie spiskowe, co uwypukla mityczność tego zdarzenia.

Kolejnym wybranym prezydentem został Lee Myung-bak, który miał częściowo japoński rodowód. Sprawował on urząd do 2013 r., skupiając się głównie na gospodarce. Poprzednia polityka łagodności wobec sąsiada z północy musiała zostać przedefiniowana. Powodem tego były dążenia Korei Północnej do posiadania własnego arsenału atomowego, co pierwszy raz tak głośno eskalowało w przestrzeni publicznej od historycznych testów z 2006 r. i z 2009 r. Jednakże nie stało się to problemem na tyle poważnym, by zrywać relacje dyplomatyczne. Ograniczono się do zmniejszenia poziomu aktywności między państwami. Starano się poruszać na polu, w którym to południowcy mieli dyktować warunki rozmów. Innym aspektem wartym uwagi prezydentury Lee była prowadzona umiarkowana polityka celna. Zezwolenie na ponowny import mięsa wołowego ze Stanów Zjednoczonych, tak bardzo rozwścieczyło koreańską społeczność rolniczą, że doprowadziło to do kilkudziesięciotysięcznych zamieszek. Przed tłumem obwarowano drogę do siedziby prezydenckiej, tuż przy ważnym w historii kraju Placu Gwanghwamun¹⁶. Całość blokady służby wykonały w dość nietypowy sposób, mianowicie za pomocą kontenerów¹⁷. Obie strony, chcąc zmanifestować swoją wyższość racji i wiary w patriotyzm, prześcigały się w stosowanej symbolice. Tym sposobem, gdy manifestanci uzbroili się w setki flag i banerów, rząd wywiesił gigantyczne flagi państwowe na ścianie barykady. Ot, taki koreański hazard o tożsamości. Ostatecznie publiczne obwarowania stały się sceną protestu, na której społeczeństwo performatywnie renegecjoowało warunki legitymizacji władzy.

To, co nadeszło po tym, przyćmiło w niekorzystnym świetle prawdopodobnie wszystkie poprzednie prezydentury. Występowanie dyktatur na świecie jest czymś, czego można się spodziewać w określonych warunkach. Prowadząc badania charakterystyki ruchów politycznych i sprawności systemu sprawiedliwości, łatwo jest dostrzec pewien zarys ustrojowy oraz kierunek, w którym podąża dany kraj, choć nie sposób przewidzieć,

---

¹⁶ Seoul Metropolitan Government, *Gwanghwamun Square is the center of Korean history and culture*, <https://gwanghwamun.seoul.go.kr/ghm-eng/contents/9.do?mid=1033> (dostęp: 11 III 2025). Na oficjalnej stronie rządowej podaje się, że „otwarta przestrzeń przed bramą pozostała centralnym miejscem koreańskiej polityki, gdzie Koreańczycy gromadzą się, aby wymieniać poglądy na różne kwestie społeczne i polityczne. Obszar ten stał się symbolem demokracji i harmonii narodu koreańskiego, przechodząc przez najbardziej burzliwą część koreańskiej historii”.

¹⁷ S. Lee, S. Kim, J. Wainwright, *Mad cow militancy. Neoliberal hegemony and social resistance in South Korea*, „Political Geography” 2010, vol. 29, nr 7, s. 359–369. Tu analiza protestów w Korei Południowej w 2008 r. w kontekście neoliberalnych reform i hegemonii konserwatywnego rządu.

jakie wewnętrzne przekonania religijne może mieć w rzeczywistości dany przedstawiciel narodu. Park Geun-hye jako kobieta została wybrana na jedenastego prezydenta i objęła ten urząd w 2013 r. Warto zaznaczyć, że była córką Parka Chung-hee, wywodząc się z grona elit narodowych. Początek jej kadencji był dość trudny. Winiono ją również za zbyt małą pomoc przy akcji ratowniczej w katastrofie promu Sewol, w której zginęło ponad 300 osób, a znaczna część ofiar należała do nieletnich¹⁸. Jednak w późniejszych latach nic nie wskazywało na to, że doświadczona już wcześniej polityk zostanie w taki sposób odsunięta od władzy w 2017 r.¹⁹ Nastąpiło to po ujawnieniu skandalu korupcyjnego, moralnego złamania zasad funkcjonariusza publicznego na tak wysokim szczeblu i powszechnego uznania niegodności pełnienia stanowiska w stosunku do popełnionych czynów. W protestach domagających się jej dymisji wzięło udział ponad 2 mln osób. Jej *impeachment* został zatwierdzony przez Trybunał Konstytucyjny, a w 2018 r. Park została skazana na 24 lata więzienia w pierwszej instancji (wyrok dwukrotnie zmieniano, a po czterech latach wydano ułaskawienie).

Po kilku miesiącach tymczasowego sprawowania urzędu przez premiera Hwang Kyo-ahn odbyte wybory zakończyły się zwycięstwem starego współpracownika Roh Moo-hyuna. Moon Jae-in objął urząd w 2017 r. i rządził krajem przez pełną pięcioletnią kadencję. Jego rządy były silne wizerunkowo, m.in. przez odbywające się w kraju Zimowe Igrzyska Olimpijskie 2018. Ceremonie w Pjongczangu zostały zainscenizowane jako widowiska pokoju, wzmacniając narrację zjednoczenia. Warto zaznaczyć, że nie brakowało też pomniejszych sprzeczności w spójności narracji Moona, co jest typowe dla polityków krążących wokół centrum. W jednej chwili wyrażał opinie w wysokim stopniu prawicowo konserwatywne, np. co do roli rodziny w społeczeństwie, a w innym przypadku rozszerzał pomoc socjalną, był przeciwnikiem kary śmierci, regulował rynek pracy. Nie wiązało się to jednak z większymi incydentami lub medialnymi aferami, gdzie prezydent na pierwszy rzut oka prowadził nieskazitelnie czyste działania w obrębie prawa. Ostatecznie mówi się, że od rekonstrukcji państwa po II wojnie światowej Moon był jednym z najpopularniejszych prezydentów, którzy mieli tak ogromną sympatię społeczeństwa i opinii międzynarodowej. Tym samym kolejny raz dokonano działań naprawczych i oczyszczenia.

---

¹⁸ CNN World, *Park impeachment. Bittersweet victory for families of Sewol ferry victims*, <https://edition.cnn.com/2017/03/11/asia/south-korea-park-impeachment-sewol-ferry/index.html> (dostęp: 11 I 2025). Artykuł opisujący grono przeciwników Park Geun-hye po katastrofie promu Sewol. Usunięcie jej z urzędu nazywano w prasie „gorzko-słodkim zwycięstwem”, co pokazuje nastroje społeczne i skutek narastającej frustracji (zapoczątkowanej tragedią) w stosunku do władzy. Można to postrzegać jako przejście z fazy kryzysu do działań naprawczych.

¹⁹ R. Husarski, *Kraj niespokojnego poranka. Pamięć i bunt w Korei Południowej*, Wołowiec 2021, s. 49. Tu opis kariery politycznej Park Chung-hee oparty na relacjach Koreańczyków, gdzie wskazuje się na to, że już wcześniej miała przebojowe incydenty w rodzinie, która była skupiona na życiu politycznym, a także doznawała traumatycznych przeżyć, jak zamach na jej osobę w 2006 r.

Trzynastym w historii prezydentem Korei Południowej został Yoon Suk-yeol. Objął on urząd w 2022 r. Jego rządy charakteryzowały się zaostrzeniem polityki wobec Korei Północnej i Chińskiej Republiki Ludowej, a także dalszym pogłębianiem relacji ze Stanami Zjednoczonymi i Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO). W kontekście relacji z Polską jego administracja podpisała umowy o współpracy wojskowej, w tym dostawy południowokoreańskiego sprzętu wojskowego do Europy. Zostało to zapamiętane jako największy kontrakt bilateralny w historii obu krajów²⁰. Toteż koreański sektor gospodarczy dotychczasowo nie miał na co narzekać. Yoon był wcześniej Prokuratorem Generalnym Republiki Korei. Na to stanowisko został mianowany jeszcze przez poprzednią głowę państwa. Po karierze w wymiarze sprawiedliwości związał się z Partią Władzy Ludowej, która była nowym tworem sojuszy politycznych m.in. przez przekształcenie Partii Wolności Korei (Wielka Partia Narodowa od 1997 r.). Dlatego przegrane wybory parlamentarne w 2024 r. z Partią Demokratyczną doprowadziły do osłabienia pozycji prezydenta, albowiem startował on w poprzednich latach w wyborach z innego obozu politycznego. Prezydent Yoon 3 grudnia 2024 r. ogłosił stan wojenny w celu „odbudowy demokracji i wolnej Korei”. Próba blokady siłowej parlamentu i przejścia pełni władzy w kraju spełzła na niczym. Większości członków Zgromadzenia Narodowego udało się pozostać w izbie i zagłosować za wezwaniem do prezydenta w celu obowiązkowego odwołania stanu wojennego, do czego się zastosował. Wraz z tym podążył oczywisty przekaz na cały świat o sytuacji w Korei. Bohaterscy posłowie, idąc ramię w ramię z obywatelami, powstrzymali ruch domniemanego uzurpatora wolności. Kilka dni później, już 14 grudnia, za pośrednictwem drugiego wniosku, udało się przegłosować rozpoczęcie procedury impeachmentu wobec prezydenta Yoona. Parę tygodni po tym wykonano postanowienie sądu o zastosowaniu tymczasowych środków aresztu. W ostatecznym rozrachunku Trybunał Konstytucyjny podtrzymał decyzję i w kwietniu usunął Yoona z urzędu. Na początku 2026 r. wydano w jego sprawie pierwsze wyroki pozbawienia wolności.

Nie bez znaczenia był również sposób, w jaki prezydent Yoon próbował uzasadnić swoje działania w *exposé* do narodu. Zgodnie z teorią aktów mowy Johna L. Austina, sformułowaną w pracy *How to do things with words* (1962) skuteczność wypowiedzi performatywnej zależy nie tylko od jej treści, ale także od okoliczności jej wygłoszenia, formy oraz autorytetu nadawcy. Austin zwracał uwagę, że nie każda mowa jest skutecznym działaniem²¹. Aby akt mowy rzeczywiście zadziałał, musi być wypowiedziany w odpo-

²⁰ *Inside South Korea's race to become one of the world's biggest arms dealers*, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/inside-south-koreas-race-become-one-worlds-biggest-arms-dealers-2023-05-29> (dostęp: 22 II 2025).

²¹ J.L. Austin, *How to do things with words*, Oxford 1962, s. 14–15. Autor wymienia w szczęściu punktach warunki potrzebne do pozytywnego przyjęcia przez odbiorcę „aktu mowy”, w tym zaistnienia odpowiedniego kontekstu i formy wypowiedzi. W przeciwnym przypadku zostanie ona odrzucona. Zauważa się, że przez „akty mowy” można rozumieć tutaj ze strony polityków: przeprosiny, ogłoszenia stanu wojennego, dymisje, deklaracje moralnej odpowiedzialności itp.

wiednim kontekście, przez właściwą osobę i w należyty sposób. W przypadku Yoon'a ten warunek nie został w pełni spełniony. Jego chaotyczna, nieskładna i pozbawiona pewności mowa o ogłoszeniu stanu wojennego, nie tylko nie zyskała społecznej legitymizacji, ale wręcz spotęgowała kryzys zaufania. Okoliczności publikacji w nocnych godzinach też na to wpływały. Zabrakło w tym symbolicznej spójności, która mogłaby stworzyć iluzję konieczności użycia nadzwyczajnych środków. Właśnie to fiasko performatywne przyczyniło się do szybkiej reakcji społecznej. Odrzucenie próby wprowadzenia autorytaryzmu, nie oceniając nawet, w jakiej intencji miało zostać wprowadzone przez Yoon'a, świadczy o już głęboko zakorzenionej demokracji performatywnej w Korei Południowej. Tego jeszcze 30 lat temu nie można było stwierdzić.

***Impeachment* jako element cyklicznej dynamiki politycznej**

Współczesna historia Korei Południowej to seria dynamicznych wydarzeń, w których protesty, zarówno te o charakterze spontanicznym, jak i zorganizowanym, odgrywają kluczową rolę w rozliczaniu władzy. Procedura *impeachmentu* stała się istotnym narzędziem demokratycznej kontroli władzy w Korei Południowej. Choć stosowana nie zawsze systematycznie, wyłania się jako odpowiedź na nadużycia władzy i korupcję. Umożliwia obywatelom i instytucjom reaktywne rozliczenie elit politycznych. Jak widać po przekroju historii prezydenckiej w tym kraju, taka sytuacja rozwijała się od wielu dziesięcioleci (patrz wykres 1). To masowe demonstracje rozpoczęte 19 kwietnia 1960 r. doprowadziły do ustąpienia prezydenta Syngmana Rhee. Wydarzenia te stanowią pierwszy przykład skutecznej mobilizacji społecznej przeciwko autokratycznej władzy. Lata 80. i 90. XX w. przyniosły kolejne fale protestów, w miarę jak społeczeństwo dążyło do pełnej demokracji. W 1987 r. masowe demonstracje przyczyniły się do wprowadzenia zmian konstytucyjnych, umożliwiających bezpośrednie wybory prezydenckie. Nie zmieniło to jednak burzliwego charakteru koreańskich prezydentur.

Najdotkliwszy przypadek to próba usunięcia z urzędu Roh Moo-hyuna oraz – ze szczególnym uwzględnieniem – skazanie pani prezydent Park Geun-hye. W obu przypadkach zwykle masowe demonstracje stały się impulsem do fundamentalnych zmian ustrojowych. Choć formalnie prezydent Roh został oczyszczony z zarzutów²², to przypadek unaoecznił coś Koreańczykom, mianowicie że władza nie stoi ponad prawem i szybko można jej zagrozić, gdy tylko mechanizmy demokratycznego nacisku zareagują odpowiednio w czasie. To bezsprzecznie rozwinęło polityczną świadomość mieszkańców tego kraju. Należy też podkreślić przypadek Park Geun-hye. Jej decyzje odnośnie do

²² M.J. Seth, op. cit., s. 247–249. W tym przypadku częściowo wpływ miało poparcie społeczne dla ugrupowania prezydenta Yeollin Uridang, które wygrało większością wybory parlamentarne w 2004 r., co na kilkanaście miesięcy uspokoiło sytuację, choć ostatecznie nie zapobiegło znacznej utracie zaufania do prezydenta.

całego państwa, oparte na poradach środowiska koreańskich duchownych, eksponowały napięcia między tradycjonalizmem a nowoczesnymi wymaganiami transparentności i odpowiedzialności w rządzeniu. W październiku 2016 r. wybuchł kryzys związany z ujawnieniem jej bliskich relacji z tajemniczą osobą. Okazała się nią być kobieta Choi Soon-sil, guru duchownego szamanizmu w Korei. Miała ona udzielać Park wskazówek dotyczących polityki w oparciu o swoje wierzenia. Zajmowała się funkcjami doradczymi, a w konsekwencji miała nieformalny, lecz wysoki wpływ na decyzje państwowe. Korzystała jednocześnie z przywilejów elit, wzbogacając się nielegalnymi sposobami. Na Półwyspie Koreańskim państwowość i różnorakie wierzenia w bóstwa *shin* oraz przodków *josang* uzupełniają siebie nawzajem od wieków. Takie nietypowe związki pani prezydent nabrały dodatkowego wymiaru symbolicznego, budząc jednocześnie kontrowersje zarówno wewnątrz kraju, jak i poza nim. Sytuację podsycił stan następującej sprawy – że koreańska granica w latach 20. XXI w. jest nadal jedną z najbardziej strzeżonych na całym świecie, choć z racji powszechnego wyobrażenia, że to nieobliczalny sąsiad z północy bez ustanku trzyma dłoń na przycisku atomowym. Bez wątplenia, koreańskie społeczeństwo w takim momencie oczekiwało czegoś więcej od przywódcy swego państwa niż zawieszenia losu obrony ojczyzny religijnym przesądom. W dokumentach rządowych koreańskiego Trybunału Konstytucyjnego dotyczących sprawy numer 2016 można przeczytać:

Celem niniejszego aktu prawnego jest wykorzenie sieci korupcji zakorzenionej w środowisku biurokratycznym, aby zagwarantować uczciwe wykonywanie obowiązków przez funkcjonariuszy publicznych oraz zapewnić zaufanie obywateli do instytucji publicznych. W świetle społecznego pragnienia stworzenia uczciwego i etycznego społeczeństwa nie mamy innego wyboru, jak tylko surowo i sprawiedliwie rozpatrzyć naruszenia prawa popełnione przez Panią Prezydent. Republika Korei, którą musimy zbudować dla siebie oraz przyszłych pokoleń, musi szanować ludzką godność i wartość oraz w pełni gwarantować podstawowe prawa obywateli, aby wszyscy ludzie mogli dążyć do szczęścia w środowisku wolnym, równym, bezpiecznym i dostatnim²³.

Dlatego oba te przypadki (poddanie pod trybunał Roh Moo-hyuna oraz skandal z udziałem Park Geun-hye) pokazują, że sam mechanizm impeachmentu nie jest już tylko narzędziem politycznym. To także symboliczny akt społecznej ewaluacji polityków, w której performatywnie zademonstrowana zbiorowa pamięć i kulturowe uwarunkowania sytuacyjne, odgrywają niebagatelne role.

Jakościowym kontrapunktem do analizy pojawia się prezydentura Moon Jae-ina, szczególnie w pierwszych dwóch latach. Na szczególną uwagę zasługuje w tym miejscu

²³ Zaczerpnięty cytat z koreańskiego aktu prawnego: The Constitutional Court of Korea, case on the impeachment of the president (Park Geun-hye), 2017, s. 95.

Tabela 1. Prezydentury w Korei Południowej w latach 1948–2025

Numer*	Imię i nazwisko	Czas rządów**	Liczba kadencji	Sposób wybrania	Sposób zakończenia prezydentury	Powód zakończenia prezydentury	Śmierć
1	Syngman Rhee	1948–1960	3	wybór pośredni przez Zgromadzenie Narodowe, a w 1952 r. bezpośrednio	rezygnacja	masowe protesty przeciw fałszerstwom wyborczym (rewolucja kwietniowa 1960)	1965
2	Yun Bo-seon	1960–1962	1	wybór pośredni przez Zgromadzenie Narodowe, ograniczona władza na rzecz premiera	rezygnacja	zmuszony do rezygnacji po zamachu stanu gen. Park Chung-hee	1990
3	Park Chung-hee	1963–1979	5	zamach stanu 1961, potem wybory	zamach	zamordowany przez szefa służb bezpieczeństwa Kim Jae-gyu	1979
4	Choi Kyu-ha	1979–1980	1	tymczasowe objęcie urzędu po śmierci poprzednika	rezygnacja	zmuszony do ustąpienia przez Chun Doo-hwana po masakrze w Gwangju	2006
5	Chun Doo-hwan	1980–1988	1	zamach stanu 1980, potem wybory	koniec kadencji i rezygnacja	pod presją protestów demokratycznych (czerwcową walka o demokrację 1987)	2021
6	Roh Tae-woo	1988–1993	1	częściowo demokratyczne wybory	koniec kadencji i rezygnacja	protesty antykorupcyjne pod koniec rządów	2021
7	Kim Young-sam	1993–1998	1	demokratyczne wybory	koniec kadencji i rezygnacja	spadek poparcia i afery korupcyjne w obozie politycznym	2015
8	Kim Dae-jung	1998–2003	1	demokratyczne wybory	koniec kadencji	zakończenie kadencji, Pokojowa Nagroda Nobla 2000	2009
9	Roh Moo-hyun	2003–2008	1	demokratyczne wybory	koniec kadencji i po roku samobójstwo	<i>impeachment</i> w 2004 r. (anulowany przez Trybunał, oskarżenia korupcyjne)	2009
10	Lee Myung-bak	2008–2013	1	demokratyczne wybory	koniec kadencji i rezygnacja	skandale polityczne, korupcja, protesty rolników i studentów	żyje

11	Park Geun-hye	2013–2017	1	demokratyczne wybory	<i>impeachment</i> , usunięcie z urzędu i aresztowanie	skandal korupcyjny, związki z sektą, protesty milionów obywateli	żyje
12	Moon Jae-in	2017–2022	1	demokratyczne wybory	koniec kadencji	zakończenie kadencji, wysoka popularność	żyje
13	Yoon Suk-yeol	2022–2025	1	demokratyczne wybory	<i>impeachment</i> , aresztowanie i usunięcie z urzędu	próba przejścia pełni władzy, wprowadzenie stanu wojennego, siłowe próby rozwiązania parlamentu	żyje

* Zastosowana numeracja dotyczy wyłącznie listy prezydentur według kolejno występujących postaci. Jednak formalnie w koreańskich źródłach częściej spotyka się z posegregowaniem według pełnionych kadencji, toteż np. Syngman Rhee był pierwszym, drugim i trzecim prezydentem południowokoreańskiego państwa, natomiast Yoon Suk-yeol był już dwudziestym prezydentem Korei Południowej.

** W historiografii wymienia się sześć okresów Republiki Koreańskiej, w zależności od typu sprawowanych rządów przez poszczególnych prezydentów, kolejno według numerów w tabeli: [1] Pierwsza, [2] Druga, [3] Trzecia, [3–4] Czwarta, [5] Piąta, [6–13] Szósta.

Źródło: opracowanie własne; daty na podstawie danych z Korean Cultural Center, <https://pl.korean-culture.org/pl>.

teoria performatywnej prezydentury, rozwijana przez Jasona L. Masta, współpracownika J.C. Alexandra. Autor w swojej pozycji *The performative presidency. Crisis and resurrection during the Clinton years* (2012), analizując przypadek Billa Clintona w Stanach Zjednoczonych, wskazuje na istotną rolę masowych mediów, dramaturgii politycznej i symbolicznej narracji odbudowy autorytetu przywódcy. Moon, który objął urząd bezpośrednio po skandalu związanym z Park Geun-hye, zyskał niemal natychmiastowy mandat moralny, oparty na wizerunku uczciwego i pokornego reformatora. Elementami skutecznego odgrywanego performansu obywatelskiego prezydenta były jego wystąpienia, symboliczne gesty, w tym liczne spotkania z obywatelami i transparentność w komunikacji. W odróżnieniu od Clintona w opracowaniu Masta (który musiał odbudowywać swoją pozycję po skandalu z Monicą Lewinsky), Moon od początku operował w logice rytuału odnowy i oczyszczenia. Obaj jednak przez większość swojej kadencji podejmowali wysiłek rehabilitacji powagi urzędu i symbolicznego przywrócenia jego legitymizacji. Niejako wpisuje się to w typ dramaturgii, którą Mast opisał jako „proces ponownego zespolenia z rolą prezydencką” po okresie symbolicznego skażenia²⁴. Tego właśnie Roh Moo-hyun i Park Geun-hye nie potrafili uczynić.

²⁴ J.L. Mast, *The performative presidency. Crisis and resurrection during the Clinton years*, New York 2012, s. 89, 112. Mast pisze o performatywnym rytuale odkupienia, który Clinton skutecznie zainscenizował wobec społeczeństwa. Nazywa wprost fazę kryzysu „skażeniem” i wskazuje na działania ponownie wiążące Clintona z oczekiwaną rolą lidera.

Spoglądając na przekrój trzynastu prezydentur w Korei Południowej (patrz tabela 1), wyraźnie przebija się sposób, w jaki były one doprowadzane do zakończenia. Co warto podkreślić, przez samą rezygnację należy rozumieć w pełnym stopniu dobrowolność ze strony danego prezydenta do oddania władzy. Można doszukiwać się w tym swoistego honorowego złożenia broni, aczkolwiek w zdecydowanej części przypadków działa się tak w wyniku braku możliwości jakiegokolwiek innej ucieczki od odpowiedzialności i ograniczonej swobody do poruszania po politycznej szachownicy. Zatem choć wizerunkowo poszczególne przypadki mogły przypominać pokojowe ruchy, tak naprawdę były przymusowym zrzeczeniem się ze swoich dalszych aspiracji politycznych.

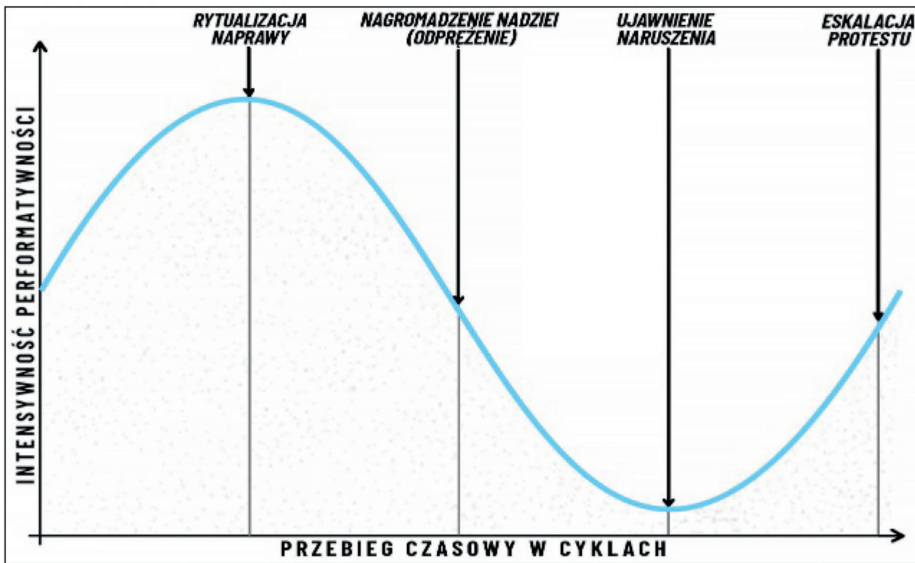
Aspekty kulturowe i psychologiczne protestów

W analizie protestów i kryzysów politycznych w Korei Południowej nie sposób pominąć roli głęboko zakorzenionych uwarunkowań kulturowych i psychologicznych. Republika Korei – jako kraj Azji Wschodniej – jest silnie naznaczona tradycjami konfucjańskimi, które promują hierarchię, posłuszeństwo wobec autorytetów oraz rygorystyczny formalizm w sferze publicznej i zawodowej. W praktyce oznacza to, że w strukturach korporacyjnych i instytucjonalnych obowiązują ścisłe reguły, które ograniczają możliwości otwartego wyrażania krytyki. Jednakże psychologiczne mechanizmy adaptacyjne wykazują, że taki poziom formalizmu nie przekłada się na całkowite podporządkowanie się systemowi. Badania nad kulturą pracy w Korei wskazują na to, że wyraźny rozdział między sferą zawodową a życiem prywatnym umożliwia obywatelom ujawnienie zgromadzonych frustracji dopiero po opuszczeniu miejsca pracy. Przykładowo, teoria wysokiego stopnia normatywności (ang. *tightness-looseness*), opracowana na podstawie badań *Differences between tight and loose cultures. A 33-nation study* przez Michele Gelfand z Uniwersytetu Marylandu z 2011 r., sugeruje, że takie społeczeństwa wykazują tendencję do spontanicznego wyładowania emocji, gdy tylko mogą wyjść poza sztywne ramy formalne²⁵.

Dodatkowo w kulturze koreańskiej, obok konfucjańskich ideałów, żywe pozostają tradycje rytualistyczne oraz szamańskie (o tym się już przekonaliśmy przy analizie jednej z kadencji). Obrządku mające na celu zapewnienie harmonii między światem duchowym a materialnym często niosą w sobie symbolikę oczyszczania wraz z odnową, co znajduje

---

²⁵ D. Nussbaum, *Tight and loose cultures. A conversation with Michele Gelfand*, <https://behavioral.scientist.org/tight-and-loose-cultures-a-conversation-with-michele-gelfand/> (dostęp: 2 III 2025), także w: M.J. Gelfand, *Differences between tight and loose cultures. A 33-nation study*, „Science” 2011, vol. 332. Michele Gelfand opisuje kultury jako ścisłe (ang. *tight*), gdzie normy społeczne są rygorystycznie przestrzegane lub luźne (ang. *loose*), gdzie reguły są bardziej swobodne. Kultury ścisłe zwykle objawiają się w społecznościach doświadczających więcej zagrożeń lub z ograniczonymi zasobami, co wymaga silniejszej kontroli społecznej. Różnice te wpływają na zachowania jednostek, sposób zarządzania konfliktami oraz stopień tolerancji dla odstępstw od normy. Przykładem takiego kraju jest Korea Południowa, gdzie silne normy społeczne pomagają w utrzymaniu porządku i koordynacji w obliczu potencjalnych zagrożeń.

Wykres 2. Dynamika społeczna względem sceny politycznej w Korei Południowej

Źródło: opracowanie własne.

swoje odbicie we współczesnych masowych protestach. W pewnym sensie demonstracje uliczne można postrzegać jako obecną formę rytuału społecznego, w którym społeczeństwo zbiera się, aby „oczyszczać” kraj z korupcji i nadużyć władzy. Taka dychotomia²⁶ – rygorystyczny formalizm i posłuszeństwo w sferze zawodowej kontra spontaniczny wybuch niezadowolenia po godzinach pracy – stanowi istotny element koreańskiej psychologii społecznej. O ile w instytucjach i biurach funkcjonują sztywne hierarchie, to ulice Seulu oraz innych miast stają się przestrzenią, gdzie obywatele mogą wyrazić swój sprzeciw. To zjawisko wskazuje na to, że mimo wiekowego uwarunkowania kulturowego, które promuje respekt do władzy, nagromadzone napięcia i frustracje znajdują ujście w postaci masowych demonstracji, będących niemal rytuałem odciążenia społecznego.

Wydaje się, że sposób pozbywania się emocjonalnie nagromadzonego napięcia, o którym pisze Michele Gelfand, oparty jest na ściśle określonych granicach normatywnych, co dostarcza ram, w których rozwija się przestrzeń performatywna Elżbiety Martyni. W takiej konstrukcji towarzyszące protestom rytuały (na różnych płaszczyznach społeczeństwa i po obu stronach konfliktu) działają niczym zawór bezpieczeństwa, pozwalając ocalić spójność wspólnoty i jednocześnie wyładować emocje w sposób akcep-

²⁶ *Wielki słownik języka polskiego*, hasło: *dychotomia*, <https://wsjp.pl/haslo/podglad/66313/dychotomia> (dostęp: 1 II 2025). Pojęcie rozumiane jako „wyróżnienie dwóch niezależnych lub przeciwstawiających się sobie elementów w obrębie jakiejś całości”.

towalny społecznie. Tego rodzaju regulacja afektów, osadzona w kulturze i wzmacniana przez media, sprzyja zaś konkretnym performatywnym działaniom. Te są określone przez J.C. Alexandra jako kluczowe mechanizmy politycznego uzdrawiania i odnowy moralnej wspólnoty. W połączeniu z dynamiką demokratycznego systemu kadencyjnego w Korei Południowej, w którym każdy cykl władzy obciążony jest potencjałem do skandalu i rozczarowania, powyższe elementy generują charakterystyczny cykl czerpiący zamyślenie z modelu Victora Turnera. Do niego wliczyć można ujawnienie naruszenia norm, eskalację protestu, nagromadzenie nadziei i rytualizację naprawy, kończącą się odłożeniem napięć do kolejnej kadencji (patrz wykres 2). Wobec tego taka cykliczna dynamika jest efektem zarówno kulturowo-psychologicznych mechanizmów detoksykacji emocji, jak i chronometrii demokratycznego procesu instytucjonalnego.

Zakończenie

Historia impeachmentu w Korei Południowej stanowi interesujący przykład powtarzającej się dynamiki politycznej. Formalne mechanizmy rozliczania władzy przeplatają się z masowymi protestami i spontanicznym obalaniem prezydentów, zjawiskiem niemal rytualnym dla całego narodu. Koreańska kultura wysokiego kontekstu i posłuszeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem sfery zawodowej, zostaje zupełnie wywrócona, gdy społeczeństwo koreańskie mobilizuje się do masowych demonstracji, wychodząc poza ramy oficjalnych struktur.

Znajduje to odzwierciedlenie nie tylko w życiu publicznym Koreańczyków, ale także w symbolice narodowej. Flaga Korei Południowej, znana jako *Tae-geukgi*, ma białe tło, co symbolizuje czystość, pokój oraz naród koreański i nawiązuje też do tradycyjnych strojów *Hanbok* noszonych przez Koreańczyków od wieków. Centralnym elementem flagi jest okrąg *Tae-geuk*, który składa się z dwóch przeciwstawnych części – czerwonej i niebieskiej. Czerwony kolor reprezentuje energię *Yang*, czyli siłę, aktywność i gorąc. Natomiast niebieski odnosi się do *Yin*, symbolizując pasywność, zimno i spokój. Ich połączenie ukazuje harmonię wszechświata oraz równowagę, na której opiera się dualizm *Yin* i *Yang*. Jak widać, flaga ta nie jest jedynie znakiem państwowym, ale także głęboko zakorzenionym symbolem filozoficznym, wyrażającym harmonię między przeciwieństwami. Może to być dzień i noc, dobro i zło, męskość i kobiecość, ale także – na co wskazano w artykule – posłuszeństwo i bunt naznaczone performatywnymi elementami. Choć znaczenie flagi koreańskiej podkreśla dążenie do jedności narodu oraz zachowania równowagi i pokoju, to w praktyce bywało z tym różnie. Historia tej flagi sięga końca XIX w., czyli okresu panowania dynastii Joseon. W 1883 r. została po raz pierwszy oficjalnie przyjęta jako narodowy symbol. W czasie japońskich rządów w latach 1910–1945 jej używanie było zakazane, jednak dla Koreańczyków stała się symbolem ruchu niepod-

ległościowego²⁷. Z tego względu stałe użycie jej w wystąpieniach publicznych przeciw władzy podkreśla jej wartość.

Wnioski płynące z analizy wskazują na to, że wewnętrzne kryzysy polityczne w Korei Południowej stały się powtarzalnym elementem jej ustroju od czasów rewolucji kwietniowej. Obalenie autokratycznych rządów Syngmana Rhee można zakwalifikować jako pierwszy społeczny przykład skutecznego sprzeciwu wobec rządzących południem. Odtąd to powtarzające się zjawisko w kolejnych dekadach ukazuje, jak wielki trud przechodziło koreańskie społeczeństwo z dobraniem odpowiedniego kandydata na prezydenta. Jednocześnie umacniała się świadomość mieszkańców do kontroli organów państwowych, wraz z czasem kreując określone normy. Stąd nawet w przypadku błędnego wyboru przez naród dynamika w perspektywie „wymiany prezydenta” nabierała coraz bardziej spektakularnego tempa.

Historia polityczna Korei Południowej pokazuje, że kraj ten skrupulatnie wykształcał swój unikalny model demokratycznej kontroli, szczególnie wśród państw wysoce rozwiniętych. Charakterystyczną cechą tego modelu jest wyjątkowa mobilizacja społeczna mimo hierarchicznej struktury, która umożliwia obywatelom szybką i zdecydowaną reakcję na nadużycia władzy. W przeciwieństwie do wielu innych demokracji, gdzie kryzysy polityczne często są rozwiązywane w sposób przeważająco instytucjonalny i stopniowy, tutaj społeczne niezadowolenie jest egzekwowane w bardzo twórczy sposób. Taki mechanizm sprawia, że każdy kryzys polityczny, zwłaszcza te związane z korupcją, niekompetencją czy nadużyciem uprawnień, spotyka się z natychmiastową reakcją. Wskutek tego współcześni koreańscy prezydenci ciągle konfrontują się ze społeczną oceną swoich rządów. Stała obserwacja wydaje się obustronna. Działania Koreańczyków w stosunku do głowy państwa czynią ten system niezwykle podatnym na zmiany. To potęguje zjawisko przejawów tej performatywnej demokracji, w której już nie chodzi o to, kim jesteś, ale jak grasz przypisaną ci rolę.

Bibliografia

Literatura

Alexander J.C., *The performance of politics. Obama's victory and the democratic struggle for power*, New York 2010.

Austin J.L., *How to do things with words*, Oxford 1962.

Cummings B., *Korea's place in the sun. A modern history*, New York 2005.

Gelfand M.J., *Differences between tight and loose cultures. A 33-nation study*, „Science” 2011, vol. 332.

²⁷ J.P. Ruraz, *Historia Korei*, Warszawa 2014, s. 447–449.

- Husarski R., *Kraj niespokojnego poranka. Pamięć i bunt w Korei Południowej*, Wołowiec 2021.
- Kightley M., *Polityka i reformy Park Chung Hee jako źródło gospodarczego skoku Korei Południowej*, Warszawa 2013.
- Kim H., *Korea's development under Park Chung Hee*, Nowy Jork 2004.
- Lee S., Kim S., Wainwright J., *Mad cow militancy. Neoliberal hegemony and social resistance in South Korea*, „Political Geography” 2010, vol. 29, nr 7.
- Mast J.L., *The performative presidency. Crisis and resurrection during the Clinton years*, New York 2012.
- Matynia E., *Performative democracy. European and US perspectives*, London–New York 2009.
- Rurarz J.P., *Historia Korei*, Warszawa 2014.
- Seth M.J., *A concise history of modern Korea. From the late nineteenth century to the present*, Plymouth 2010.
- Social performance. Symbolic action, cultural pragmatics, and ritual*, eds. J.C. Alexander, B. Giesen, J.L. Mast, Cambridge 2006.

Netografia

- „Black protests” call end to outdated abortion law, <https://koreaexpose.com/black-protests-abortion-south-korea/>.
- Chung C.S., Choi H., Cho Y., *Analysis of digital governance transition in South Korea. Focusing on the leadership of the president for government innovation*, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2199853122010113?via%3Dihub>.
- CNN World, *Park impeachment. Bittersweet victory for families of Sewol ferry victims*, <https://edition.cnn.com/2017/03/11/asia/south-korea-park-impeachment-sewol-ferry/index.html>.
- Inside South Korea's race to become one of the world's biggest arms dealers*, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/inside-south-koreas-race-become-one-worlds-biggest-arms-dealers-2023-05-29>.
- Korean Cultural Center, <https://pl.korean-culture.org/pl>.
- Nussbaum D., *Tight and loose cultures. A conversation with Michele Gelfand*, <https://behavioral.scientist.org/tight-and-loose-cultures-a-conversation-with-michele-gelfand/>.
- Organizacja Narodów Zjednoczonych, *Admission of the democratic people's Republic of Korea and the Republic of Korea to membership in the United Nations*, <https://digitallibrary.un.org/record/133631?ln=en&v=pdf>.
- Seoul Metropolitan Government, *Gwanghwamun Square is the center of Korean history and culture*, <https://gwanghwamun.seoul.go.kr/ghm-eng/contents/9.do?mid=1033>.
- Wielki słownik języka polskiego*, hasło: *dychotomia*, <https://wsjp.pl/haslo/podglad/66313/dychotomia>.

Scandal, protests, and impeachment – recurring political crises in South Korea

Summary: The article analyzes recurring political crises in South Korea and focuses on impeachment and mass protests, which have become established mechanisms for holding those in power to account. Since the establishment of the Republic of Korea in 1948, the country has experienced numerous constitutional and political crises, while institutional democratic mechanisms, combined with deeply rooted cultural traditions, have mobilized society to express dissent. In this study, Jeffrey C. Alexander's theory of performative democracy and selected theoretical approaches proposed by other scholars have been applied to the Korean case. Recurring internal political crises are examined in the context of cultural and psychological mechanisms that shape public perceptions within Korean society.

Keywords: Park Geun-hye, Yoon Suk Yeol, diplomacy, performative democracy, South Korea

Skandal, Proteste, Amtsenthebungsverfahren – die zyklische politische Dynamik Südkoreas

Zusammenfassung: Der Artikel analysiert die zyklische politische Dynamik Südkoreas und konzentriert sich dabei auf das Phänomen der Amtsenthebung sowie auf Massenproteste, die fast schon zu einer Tradition der Abrechnung mit den Regierenden geworden sind. Seit der Ausrufung der Republik Korea im Jahr 1948 erlebte das Land zahlreiche politische Krisen, und die demokratischen institutionellen Mechanismen in Verbindung mit tief verwurzelten kulturellen Traditionen mobilisierten die Gesellschaft dazu, ihre Unzufriedenheit zum Ausdruck zu bringen. In diesem Text wird für die koreanische Fallstudie die Theorie der performativen Demokratie von Jeffrey C. Alexander mit den Konzepten einzelner Forscher verglichen. Die dargestellte Kontinuität innerer politischer Krisen wird mit den kulturellen und psychologischen Mechanismen konfrontiert, die die Wahrnehmung der koreanischen Gesellschaft beeinflussen.

Schlüsselwörter: Park Geun-hye, Yoon Suk-yeol, Diplomatie, performative Demokratie, Südkorea

Skandal, protesty, *impeachment* – cykliczna dynamika polityczna Korei Południowej

Streszczenie: W artykule zanalizowano cykliczną dynamikę polityczną Korei Południowej, koncentrując się na zjawisku impeachmentu oraz masowych protestów, które stały się niemalże tradycją rozliczania władzy. Od czasów proklamacji Republiki Korei w 1948 r. kraj ten doświadczał licznych kryzysów ustrojowych, a instytucjonalne mechanizmy demokratyczne, w połączeniu z głęboko zakorzenionymi tradycjami kulturowymi, mobilizowały społeczeństwo do wyrażania niezadowolenia. W tekście do koreańskiego studium przypadku zestawienia się teorię demokracji performatywnej Jeffreya C. Alexandra oraz koncepcje poszczególnych badaczy. Ukazana ciągłość wewnętrznych kryzysów politycznych została skonfrontowana z kulturowymi i psychologicznymi mechanizmami, wpływającymi na percepcję koreańskiego społeczeństwa.

Słowa kluczowe: Park Geun-hye, Yoon Suk-yeol, dyplomacja, demokracja performatywna, Korea Południowa